

Honoré de Balzac:Goriot apó

Szerző dezs

Kötelező olvasmány,rövid összefoglaló elemzése

Honoré
de Balzac
Goriot
apó
(Père
Goriot)
1834

Szereplők:

Vauquer-né, de Conflans,
penziótulajdonos
Sylvie, Vauquer-né
szakácsnője
Couture-né,
köztársasági hadbiztos özvegye
Victorine Taillefer, Taillefer
lánya
Poirot, volt hivatalnok
Jacques Collin (Vasfejű, Vautrin),
szökött fegyenc
Michonneau,
vénlány
Jean-Joachim Goriot, volt
metélttésztá-, makaróni- és
keményítőgyáros
Eugène de Rastignac,
joghallgató
Christophe, Vauquer-né
kifutóinasa
l'Ambermesnil
grófné
Vaumerland
bárónő
Marcillacné, Rastignac
nagynénje
Beauséant
vikomtné, Claire de Bourgogne, Rastignac
unokanővére
Anastasie de Restaud
grófné, Goriot lánya
Ronquerolles márké
Maulincourt
Maxime de Trailles gróf,
Anastasie szeretője
Marsay gróf, Delphine volt
szeretője
Ajuda-Pinto márké,

Beauséant-né szeretője
Vandenesse
Lady Brandon
Antoinette Langeais hercegasszony
Kergarouët
grófné
Sérisy úrnő
Carigliano hercegasszony
Ferraud grófné
Lantyné úrnő
d'Aiglemont
márkiné
Firmianiné
Listomère
márkiné
d'Espard márkiné
Maufrigneuse hercegasszony
Montriveau márk,
tábornok
Gobseck, uzsorás
Michel Taillefer, bankár
Horace Bianchon,
orvostanhallgató
Maurice, Restaud-ék
komornyikja
Restaud gróf
Berthe Rochefide, Ajuda-Pinto
felesége
Rochefide, Berthe apja
Jacques,
Beauséant-ék komornyikja
Nucingen báró,
bankár
Delphine de Nucingen
báróné, Goriot lánya
Muret,
tésztagyáros
Laure de Rastignac, Eugène
húga
Agathe de Rastignac, Eugène
húga
Grimbert, királyi
postamester
Henrik de Rastignac, Eugène
öccse
Gabriel de Rastignac, Eugène
öccse
Carigliano herceg, marsall
Thérèse, Delphine
komornája
Constance, Anastasie
komornája
Beauséant vikomt
Berry hercegné
Galathionne hercegné
Joséphine Fodor,
zenész
Félix Pellegrini,
zenész
Derville, ügyvéd
Gondureau, rendőrkapitány
Franchessini gróf
Marty, színész
Frédéric
Taillefer, Taillefer fia

Grimprel, orvos
Lachapelle, jegyzőkönyvvezető
Flicoteaux, vendéglős
Buneaud-né,
penziótulajdonos
Ernest de Restaud, Anastasie fia
Victorine, Anastasie
szobalánya
Charles, festő

Történet:

Az idős, özvegy Vauquer-né immár negyven éve tart fenn polgári penziót Párizsban, a Neuve-Sainte-Geneviève utcában. Az épület nem túl szép és nem túl kényelmes, de éppen megfelel lakóinak, akik Párizs szegényebb rétegeiből kerülnek ki. A történet kezdetén, 1819-ben a penzióban majdnem teltház volt. A személyzetet maga Vauquer-né és két cselédje, Sylvie, a szakácsnő és Christophe, a kifutóinas jelentette. A lakókat a következő hét ember tette ki: Az első emeleten élt egy volt köztársasági hadbiztos özvegye, Couture-né egy fiatal lánnyal, Victorine-nal, akit apja kitagadott örökségéből, s így az idős asszony nevelte szerény nyugdíjából. A második emeleten lakott egy Poiret nevű nyugalmazott tisztviselő és egy magát Vautrinnek nevező úr, aki elmondása szerint korábban nagykereskedő volt. A legfelső, harmadik emeleten élt egy vénlány, Michonneau, egy volt tésztagyáros, akit mindenki Goriot apónak szólított és egy alkalmi bérlő, egy Rastignac nevű diák, aki jogot hallgatni érkezett a fővárosba. Az előzőekben felsorolt emberek békében éltek egymás mellett, csupán egyvalaki volt közöttük, akinek rovására állandóan élcelődtek, ő volt Goriot apó. Persze ezen ténynek is megvolt a maga oka. Megtudták, hogy Goriot apó még korántsem olyan szegény, hogy egy ilyen eldugott kis penzióban kelljen tengetnie

hátralévő napjait,
ugyanis évi tízezer frankos
életjáradékkal rendelkezik. Ami
viszont felettébb
különös volt, hogy gyakran fiatal,
jól öltözött hölgyek
jártak nála. Goriot
hiába bizonygatta, hogy az említettek a
lányai, magukban mindannyian
elkönyvelték, hogy az idős Goriot a kék
és az élvezetek hajhásza, s a
fiatalasszonyok mind az ő kitarottjai. Rastignac
útját vidéken élő rokonai
igyekeztek minél inkább egyengetni a
párizsi társasági élet
labirintusában.
Nagynénje, Marcillacné levelet írt
ismerősének, Beauséant vikomtnének,
aki meg
is hívta egyik báljára az
ifjút. Rastignac nagyon jól
szórakozott, ráadásul az
előkelőségek között megismert egy
gyönyörű nőt, Anastasie de Restaud
grófnét,
akivel sikerült is összebarátkoznia. Mikor
hazaért, a diák furcsa dolgokat
tapasztalt. A szomszédból hangokat hallott,
így a kulcslyukon belesett Goriot
szobájába, ahol azt láthatta, hogy az
öreg kedvenc ezüst
teáskészletét lapítja
össze. Másnap Vautrin tudatta vele, hogy Goriot
egyenesen Gobseck uzsorához
ment, s pénzre váltott egy rúd
ezüstöt, s ebből egyenlített ki egy
váltót,
melyet később Christophe-fal küldött el
Restaud grófnéhez. Ezt hallva Rastignac
elhatározta, hogy felkeresi lakásán a
grófnét. Így is tett. A szalonban
találkozott Maxime de Trailles gróffal,
Restaud-né szeretőjével, aki szintén
az
asszonyt várta. A budoárból a
grófné és Goriot apó hangja
hallatszott, majd
elbúcsúztak, s az idős férfi egy
hátsó ajtón távozott.
Restaud-né belépett a
terembe, s üdvözölte vendégeit.
Nem sokkal később megérkezett a gróf
is. Felesége
bemutatta a fiatal diáknak, s azok beszélgetni
kezdtek. Mindez rendkívül
barátságosan zajlott, egészen addig,
amíg a diák meg nem említette Goriot
apó
nevét. A hirtelen támadt kínos helyzet
hatására Rastignac igyekezett gyorsan
szabadulni Restaud-ék
társaságából.
Következő útja
pártfogójához,
Beauséant-néhoz vezetett. A vikomtnét

sem találta egyedül. Neki is volt szeretője, méghozzá egy portugál főnemes, Ajuda-Pinto márki személyében. A márki most azért érkezett, hogy bejelentse, házasodni készül, feleségül veszi Berthe Rochefide-et. Végül azonban mégis úgy távozott, hogy nem mondott el semmit. Időközben megérkezett Langeais hercegasszony is. A két nő együtt világosította fel a diákot. Elárulták neki, hogy Restaud-né Goriot idősebbik lánya, de azzal, hogy nevét nyíltan megemlítette férje előtt, elzárta magát tőlük, mert a gróf megveti apósát. Azt ajánlották neki, keresse fel Delphine de Nucingen bárónét, Goriot fiatalabbik lányát. Rastignac megköszönte a segítséget, és távozott. Tele volt tervekkel, de további elképzeléseit egyelőre egy meglehetősen prózai ok törte ketté: elfogyott, pontosabban nem volt elég az a kevés pénze, amit havonta kapott hazulról. Ezért levelet írt anyjának és húgainak, hogy küldjék el megtakarított vagyonkájukat, melyből most megcsinálhatja szerencsáját.

Míg az adományra várt, egy kicsit körbetájékozódott Goriot apó múltját illetően: Jean-Joachim Goriot kezdetben egyszerű térsztyári munkás volt, majd a forradalom idején, 1789-ben felvásárolta gazdája csödbe ment üzletét. Később elfogadta körzete elnökségét, s az éhínség során sikerült meggazdagodnia. Feleségül vette egy brie-i gazdag bérlő lányát, akitől két lánya, Anastasie és Delphine született. Hét év múlva azonban súlyos csapás érte, elvesztette feleségét. A tragédia után mérhetetlen szeretete lányai irányába fordult. Miközben ő szerény körülmények közt élt, gyermekeit igyekezett taníttatni és gazdagon ruházni. Mikor lányai eladósorba kerültek, mindegyikükre akkori vagyonának fele esett hozományul. Ő maga még öt évig dolgozott, majd barátai unszolására az utolsó évek csekély jövedelmével

nyugdíjba vonult, s beköltözött
Vauquer-né penziójába. Rastignac
nemsokára levelet kapott hazulról, majd ezt
követően két kis bőrzacskót, benne
ezerötszázötven frankkal. Mikor Vautrin
meglátta, félrevonta, mondván,
beszélni akar vele. A férfinak volt egy terve,
mely a következőképpen szólt: Rastignac
csábítsa el Victorine-t, majd vegye
feleségül. Ezalatt
Frédéricet, Victorine egyetlen
testvérét egy barátja elteszi
láb alól. Így a lány marad
apja egyetlen potenciális
örököse, s hirtelen több
millió frank üti Rastignac markát. Ebből
Vautrin csupán néhány
százezret kér,
mellyel elköltözhet az Egyesült
Államokba, néger rabszolgákat vehet, s
ott
berendezhet magának egy kis ültetvényt.
Rastignac első hallásra felháborodott a
tisztességtelen ajánlaton, s
elutasította azt, de Vautrin további
gondolkodási
időt adott neki. Rastignac közben
összebarátkozott Goriot apóval, aki
úgy
kapott minden apró a lányairól
szóló hírfoszlány
után, mint egy szerelmes. A
diák aznap Beauséant-éknál
vacsorázott. Mivel a vikomt és Ajuda sem
ért rá,
Beauséant-né tőle kérdezte meg,
elkísérné-e az operába. Ő
beleegyezett.
Nucingen báróné is ott volt, s mikor
Rastignac meglátta, rögtön szerelmes lett
belé. Az időközben megérkező Ajuda
márki erre elvezette hozzá, s bemutatta
neki. Hosszasan beszélgettek, majd a diák
megígérte, hogy keresni fogja a
bárónét. Mikor
hazaérkezett, részletesen beszámolt az
édesapának az előadáson
tapasztalt élményeiről. Goriot
hálásan tekintett rá, s mikor a
diák elárulta,
hogyan szerelmes a bárónéba,
támogatta törekvését, mert
becsületes, jó embernek
találta. Másnap aztán mielőtt
bármit tehetett volna levél várta
Delphine-től,
melyben arra kérte, vigye el aznap is az operába.
Rastignac örömmel ment
Nucingenék házához, de a
báróné nem az operába,
hanem a kaszinóhoz hajtattott
vele, s kezébe nyomott egy százfrankost, hogy
tegye fel a ruletten. Rastignac a
történetből semmit sem értve bement,
játszott - és nyert. Mikor a szerzett

hétezer-kétszáz frankkal
 visszaszállt a báróné
 kocsijába, az megölelte, és
 sírva fakadt. Elmondta, hogy férje fokozatosan
 rátette kezét apjától
 kapott
 hozományára, ő már csak
 látszólag gazdag, valójában
 csak legfontosabb
 szükségleteit fizeti a báró.
 Eddig, ha pénzre volt szüksége, mindig
 apjához
 tért vissza, de már neki is alig maradt valamije,
 s nem akarta újból
 elszomorítani. Otthon Rastignac elmesélte
 Goriot-nak, mi történt vele aznap
 este, mire az öregember annyira meghatódott, hogy
 már-már fiává fogadta a
 diákot. Az elkövetkező napok kettőssége
 kezdte megingatni Rastignacot.
 Napközben gondtalan, társasági
 életet élt, de mikor éjszaka
 hazatért a kis,
 városi penzióba rá kellett
 döbennie, hogy gyakorlatilag
 nélkülözések közepette
 tengődik. Poiret és Michonneau már
 sülve-főve együtt jártak. Egyszer
 Rastignac
 barátja, Bianchon látta őket egy parkban, amint
 éppen a párizsi
 rendőrkapitánnyal beszéltek, de nem
 igazán foglalkozott az esettel. Pedig
 érdekes dolgok hangzottak el. Gondureau elmondása
 szerint az az ember, aki a
 penzióban lakik, és Vautrinnek adja ki
 magát, tulajdonképpen Jacques Collin,
 ismertebb nevén a Vasfejű, egy szökött
 fegyenc, aki abból él és gazdagodott
 meg, hogy a rabok börtönbe vonulásuk előtt
 neki adják pénzüket, amit ő megőriz,
 sőt, kamatoztat, s mikor társai szabadulnak, azt
 visszaszolgáltatja nekik. A
 rendőrfőnök azzal bízta meg Michonneaut, hogy
 keverjen kábítószer Vautrin
 italába, s mikor elaludt, vetköztesse le, s
 győződjön meg róla, hogy a
 vállán
 meg van-e bélyegezve. Ha igen, valóban ő az.
 Közben Vautrin terve is szépen alakult.
 Egyértelmű volt, hogy Victorine beleszeretett Rastignacba.
 Egy délelőtt
 folyamán aztán Vautrin közölte
 a diákkal, hogy immár elkerülhetetlen a
 párbaj,
 Frédéric Taillefer és
 barátja, Franchessini gróf másnap
 vívni fognak
 életre-halálra. Rastignac
 legszívesebben rohant volna, figyelmeztetni akarta
 Taillefer-t, hogy a vesztébe rohan, de Goriot apó
 megállította, s elmesélte,
 hogy vett neki egy kis legénylakást az Artois
 utcában, ahol nyugodtan
 találkozgathat majd Delphine-nel. Rastignac boldog volt, de

már újból indulni
készült, amikor jelentették, hogy
kész az ebéd. Vautrin tisztában volt
vele,
nem szabad hagynia, hogy Rastignac aznap este elhagyja a
penziót, ezért bort
hozatott, amibe ráadásul még
altatót is kevert, s leitatta a diákokat
és
Goriot-t. Rastignacék másnap délben
ébredtek fel. de addigra már az a hír
várta
őket, hogy az ifjabb Taillefer halálos sebet kapott. Azonban
Vautrin nem
élvezhette ki a siker ízét, hatni
kezdett a Michonneau által az italába kevert
folyadék. Tehetetlenül lerogyott, s így
feküdt délutánig. Mikor
magához tért,
már jöttek is érte a csendőrök.
Gondureau eredeti ötlete az volt, hogy ott
helyben félholtra veri a gonosztevőt, de az
meghiúsította
szándékát,
szándékosan nem tanúsított
ellenállást, így kénytelen
volt elvezettetni. Mikor
a csendőrök távoztak, a ház
lakói egy emberként kezdték
követelni a besúgó
Michonneau távozását, aki
végül kénytelen volt elhagyni a
penziót. Egyedül
Poiret osztozott sorsában, ő rögtön
csatlakozott hozzá. Ezt követően
küldönc
lépett be, s közölte
Vauquer-nével, hogy Victorine és
Couture-né is
elköltöznék, miután a lány
testvére meghalt, s apja kénytelen volt
visszafogadni egyetlen megmaradt gyermekét.
Szegény Vauquer-nét egymás
után
érték a
megpróbáltatások. Utolsó
csapásként megjelent Goriot, s kijelentette,
hogy Rastignackal ők is nemsokára elhagyják a
penziót. Néhány perc alatt
jóformán kiürült az
épület. Goriot elkocsikázott
Rastignackal új, még nem
egészen kész lakására, ahol
Delphine-nel hármassban fogyasztották el a
vacsorát.
Másnap Rastignac levelet kapott
Beauséant-nétől, melyben a
vikomtné őt és
Nucingennét meghívja az általa
rendezendő utolsó bálra. Tudniillik
Beauséant-né
utazni készült vidékre, hiszen
immár biztossá vált, hogy Ajuda
márki a
Rochevide-kisasszonyt választotta, s össze fognak

házasodni. A
költözködés
napján Goriot a penzióban
készülődött. Nem tudott róla,
hogy időközben megjött
Rastignac is, aki saját szobájába
vonult. A diák nemsokára arra lett figyelmes,
hogy vendég érkezett Goriot-hoz. Delphine volt
az, s Rastignac úgy határozott,
kihallgatja beszélgetésüket. A
báróné elmondta apjának,
hogy férje teljesen
kiforgatta vagyonából, azt
különböző üzletekbe fektette be.
Még peres úton sem
tudják kimenekíteni a pénzt, mert ha
erre kerül a sor, Nucingen kereket old.
Ekkor lépett be a szobába Anastasie, aki
még hűgánál is jobban el
volt
keseredve. Elmondása szerint Maxime hamis
váltókkal fizetett, óriási
tartozást
halmozott fel, ő pedig eladta a családi
gyémántokat, hogy keisegítse
szeretőjét. Mikor férje megtudta, mit
cselekedett, arra kényszerítette, hogy
adja át neki a vagyona feletti rendelkezési
jogot, különben megöli Maxime-ot,
és ezzel megszégyeníti őt.
Ráadásul a
gyémántokból kapott pénz
nem is volt
elég, még további
tizenkétezer frankra lenne szüksége.
Szegény Goriot-nak viszont
már nem volt ennyi pénze. Ekkor Rastignac
belépett a szobába, s felajánlotta,
kisegíti Anastasie-t. A grófné azonban
nem köszönte meg a váratlan
segítséget,
sőt, csúnyán összeveszett
hűgával, amiért az nem mondta el, hogy
idegenek is
hallják a beszélgetést. Ez
már sok volt Goriot apónak, aléltan
rogyott az
ágyra. Goriot állapota egyre rosszabodott,
félrebeszélte, testét láz
gyötörte.
Rastignac ápolgatta Sylvie és Christophe
segítségével. A diák
elhívta barátját,
Bianchont is, aki megvizsgálta az öreget, s
borogatást és gyógyteát
írt fel
neki. Közeledett az este és
Beauséant-né bálja, ezért
Rastignac elment
Nucingennéért, s odakocsikáztak a
vikomtné palotájához.
Beauséant-né minden
érzelekimutatás nélkül túrta
a számára elviselhetlent, Ajuda
márki elvesztését.

Megkérte a diákot, hogy hozza vissza a márkítól neki írt írt leveleit, amelyet aztán elégetett. Végül hajnalban elbúcsúzott az utolsó vendégektől, kocsira szállt, és elhajtattott. Bianchon a penzióban azzal fogadta barátját, hogy Goriot menthetetlen. Délelőtt a diák elküldte Christophe-ot, hogy hívja ide a beteg lányait, de azok nem tudtak jönni (az egyik a férjével beszélt, a másik aludt). Mikor már Goriot állapota válságossá vált, Rastignac maga ment el a lányokért. Restaud-nét olyan állapotban találta, hogy nem is kérte tovább, Nucingenné azonban megígérte, hogy kialakuló betegsége ellenére elmegy. Miután Rastignac visszaért a penzióba, nemsokára elhallgatott Goriot. Elméje végleg elborult, nem érzett már semmit, de még nem halt meg, a szíve vert. Thérèse érkezett, Nucingenné komornája, s tudatta a jelenlétükkel, hogy a báróné nem tud jönni, elájult, orvost kellett hívni hozzá. Alig távozott, beállított Restaud-né. Elszökött hazulról, hogy láthassa apját. Néhány perccel később Goriot szíve is megállt, s örökre eltávozott az élők sorából. Mivel egy feleségére és lányaira emlékeztető medalionján kívül semmije sem maradt, s Restaud-ék és Nucingenék nem voltak hajlandók pénzt áldozni a gyászszertartásra, végül a temetést Rastignac és Bianchon intézte. A medikus az egyetemről szerzett koporsót, a joghallgató pedig öt évre bérelt sírhelyet a Père-Lachaise-temetőben. A papi búcsúbeszéden egyedül Rastignac és Christophe jelent meg, a Restaud- és Nucingen-család nem képviseltette magát. Miután a koporsót örök nyugalomra helyezték, a sírkőre a következő feliratot vésték: "Itt nyugszik Goriot, Restaud grófné és Nucingen báróné apja, eltemetve két diák költségén."